

STUDII ŞI CERCEŢĂRI
DE TURCOLOGIE CONTEMPORANĂ
OMAGIU PROFESORULUI MIHAI MAXIM

Coordonator : Călin Felezeu

Editura Tribuna
CLUJ-NAPOCA, 2004

DOBRUCA / ROMANIA TÜRKLERİ'NİN MANİLERİ VE
MANİ İNCELEMELERİ*
A STUDY OF THE MANİS OF THE DOBRUJA / ROMANIA TURKS

MEHMET NACİ ÖNAL

ÖZET

MANİLER GELENEKSEL TÜRK şiirinin dörtlük formuyla oluşur. Maniler hem Dobruca'da hem de diğer Türk bölgelerinde vardır. Bunlar yaygın formlardır. Maniler 4 + 3 = 7 heceden oluşur. Bu çalışmada tematik araştırma yapıldı. İç yapıları dört dizedeki konularına göre, incelendi.

Konu bütünlüğü olan manilerin sayısı 145 (%64)'tir. Konu bütünlüğü olmayan manilerin sayısı 80 (%36)'dir. Doldurma mani tanımı doğru değildir. Genellikle konu bütünlüğünün olduğunu söyleyebiliriz.

Manilerin temel konusu aşktır. Bu rakam %85'tir. Diğerleri farklı konulardan oluşur. Manilerde adlandırmalara göre en çok adı geçen eşya altın; en çok adı geçen çiçek gül; En çok adı geçen hayvan bülbül; en çok adı geçen renk siyahtır. Diğer adlandırmalar meyve, ürün, doğa ve çevre, kişi, yer, soy, iş vd.

Bu sınıflandırma bize mani söyleyen insanların dünyalarını vermektedir.

Anahtar Kelimeler:

Dobruca, mani, dörtlük, konu, inceleme, sınıflandırma

*. 4. Uluslararası Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu 09-14 Mayıs 2000'de (Struga – Makedonya) bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Tekkelerden hu gelir
Çeşmelerden su gelir
Hanemiz uzak düşmüş
Elimizden ne gelir

Türkiye sınırları dışında kalmış, eski bir Osmanlı toprak parçası olan ve Plevne Savaşı sonrasında Berlin Antlaşması ile Romanya'ya bağlanan Dobruca, 1878 yılından sonra Türk toprağı olmaktan çıkmıştır. 1940 yılında ise, Dobruca bölgesinin güneyi Bulgaristan'a bırakılmış, kuzeyi ise Romanya sınırları içinde kalmıştır.

Romanya Dobruca'sında yaşamlarını sürdüren Türklerin sayıları yetmiş bin civarında (1992 yılı resmî rakamlarına göre 54.121.000) olup Romanya nüfusunun %0,2'sini oluşturmaktadırlar.

Türk halkı anadilini korumuş, ve Türkçesiyle edebi ürünler vermeyi sürdürmüştür. Halk edebiyatının sözlü ürünlerinden olan maniler de çeşitli toplantılarda, düğünlerde, yavukluların mektuplarında ve daha pek çok zeminde canlılığını korumuştur. Dobruca Türklerinin manilerinde, Dobruca Türklerinin kendi dünyalarını buluruz. Aşkleri, sevgileri, hasretleri, yakınmaları, çevreleri ile yaşamlarına dair her şey manilerine yansımıştır. Maniler, yalnız Dobruca Türklerinin edebi ürünü değil, Türk dünyasının ortak edebi halk ürünüdür. Bu ortak edebi ürüne Türklerin yaşadığı her yerde, farklı isimler verilir.

Mani aslen Arapça bir kelime olup ma'nî sözcüğünden Türkçe'ye mâni şekliyle girmiş bir kelimedir (Onay, 1996: 84). Azerbaycan Türkçesinde: Bayatı, Başkurt Türkçesinde: Şiğir törü, Kazak Türkçesinde: Öleğ türü, Kırgız Türkçesinde: tört sap, Özbek Türkçesinde: törtlik, Tatar Türkçesinde: Şigir töri, Türkmen Türkçesinde: Rubayı, Uygur Türkçesinde: Törtlik (Komisyon, 1991: 558-559) Irak Türlerinde: Hoyrat adı verilmektedir.

Türkiye'de ise Denizli'de: Mâna, Urfa'da kadınlar arasında me'âni, erkekler arasında hoyrat, Doğu Karadeniz'de: Karşı-beri (Gözyayın, 1989: 3) gibi adlar verilir.

Dobruca Türkleri "mani" Dobruca Tatar Türkleri "mani" veya "mane" demektirler. Dobruca'dan derlediğimiz manilere geçmeden önce, Romanya'dan ve Balkanlardan derlenmiş manilerden ve mani tesirinde yazılmış eserlerin bazılarının söz edelim. Romanya'da: Ahmet Nagı ve arkadaşlarının yazdığı *Boztorgay* (Nagi, 1980: 144-232) adlı eserde, 641 mani yer almaktadır. Mehmet Ali Ekrem'in *Bülbül Sesi* (Ekrem, 1981: 11-143) adlı kitabında 206 mani, Neriman İbrahim, 1992 yılında Köstence'de yapılan bir sempozyumda "Dobruca Türk-Tatar

Folklorunda Ay Motifi" adlı yayımlanmamış bildirisinde ay ile ilgili 8 manie yer vermiştir. Enver Mahmut, Nedret Mahmut çifti, *Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri* (Mahmut, 1997: 23-60) adlı eserlerinde toplam 568 manie yer vermişlerdir. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 12, Romanya ve Gagauz Türk Edebiyatı*, adlı eserde toplam 62 mani yer almaktadır (1999: 81-83). *Toy Şiirler* (Ziyaeddin, 1992: 48) adlı eserde olduğu gibi, mani tesirinde yazılmış eserlere de rastlanmaktadır.

Romanya'nın dışında Balkanlarda yapılan mani derlemelerinden bazılarına değinecek olursak: Bulgaristan'da *Rodop Manileri* derlemelerini görürüz. Hayriye Süleymanova, Emil Boef'in birlikte hazırladıkları *Rodop Manileri* adlı eserde iki bin mani yer almaktadır (Süleymanova, 1965). Kültür Bakanlığı yayımları arasında çıkan *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, Bulgaristan Türk Edebiyatı 8'de* (1997: 102-109) toplam 186 mani yer almaktadır.

Bulgaristan'da Türk şairlerinin mani tarzının etkisiyle şiirler yazdıkları görülmektedir (Yenisoy, 1997: 444; Németh, 1996: 226-229). Antoloji serisinin yedincisi olan *Makedonya Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı* (1997a, 102-111) adlı eserde 98 + 39 toplam: 137 mani bulunmaktadır. Batı Trakya şairleri de halk edebiyatı tarzında manilerden esinlenerek şiir yazmışlardır (Sağlam, 1990). Prof. Dr. Şükrü Elçin, *Türkiye Türkçesinde Maniler* (Elçin, 1990) adlı eserinde Balkan Türklerinin manilerinden örnekler vermiştir.

MANİLERİN ZEMİNİ

Maniler, Türk dünyasının ortak ve en eski edebi ürünlerindendir. İslam öncesinde var olan mani söyleme geleneği, İslam sonrasında da devam etmiştir. İlk yazılı örneklerini Divanü Lügat-it-Türk adlı ansiklopedik eserde bulduğumuz maniler, Kutadgu Bilig'den Atebatü'l Hakayık'a kadar (Köprülü, 1981: 273; Kunoş, 1978: 50-53; Kaya, 1999: 7-130) pek çok esere tesir etmiştir. Cönkler, mecmualar, sözlükler, divanlar, halk hikâyeleri gibi eserler manilerin yazılı kaynaklarını oluşturmaktadırlar (Elçin, 1981: 278).

Sözlü gelenekte ise daha çok köylerde, gerek kapalı mekânlarda; kahvelerde (Onay, 1996: 84), evlerde, evlerin tandır başlarında, gerek açık mekanlarda; bağda, bahçede, tarlada, çayırda, çimende, iş ve eğlencelerde söylenir. Mani söyleyenin mutlaka bir muhatabı vardır. Böylece insanlar hayatlarını, manilerle daha çok renklendirmiş olurlar.

Mani söylemek için, uygun kelimelerle kafiye yapmak, hece sayısına dikkat etmek, bu arada karşılıklı manilerde alta kalmamak, uygun biçimde cevap vermek zekâ ve beceri gerektirmektedir. Mani söylemek halk arasında ciddiye alı-

nan bir iştir. Maniye karşılık veremeyen kınanır. Hatta bu yüzden tartışmalar ve kavgalar çıkar (Gözyayın, 3; Onay, 84).

Mani ortamını hayatın çeşitli safhalarında görürüz. Hıdırellez şenliklerinde ki çömlektan çekilen çeşitli boncuk, düğme gibi nesnelerle niyet manilerin söylendiği hem Türkiye'nin değişik yerlerinde (Ülkütaşır, 1975, 157-170) hem de, Dobruca Türklerinde de görülür. Talih manileri, özellikle genç kızlar arasında, büyük bir merakla ve çeşitli yorumlarla takip edilir (Önal, 1995: 302-304).

Kayık sefalarında mani atışmaları görülür. İstanbul Göksu'da 19. asrın son çeyreğinde kayık sefalarına katılmış ve manileri kaydetmiş olan Macar Türkolog İgnác Kúnoş, Göksu Deresinde kayıkların giderek çoğaldığını, çarşaf, entarili ve yaşmaklı hanımların şık beylerle kayıklarda bazen yan yana gelerek bazen birbirlerinin peşlerine düşerek mani atışıklarını anlatır. Bir genç kız bu arada mendilini suya düşürür ve manisini atar:

"Yemenimin yeşili
Şimdi buldum eşimi
Yemenim sende dursun
Sil gözünün yaşını" (Kúnoş, 50-53)

Benzer kayık gezintileri Tuna nehrinde, Dobruca Türkleri arasında da görülür. Tuna nehrinde kayık sefaları yapılırken erkekler kızlara, kızlar erkeklere laf değil, mani atarlarmış. Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, manilerde bir zarafet ve estetik görülür.

Yavuz geliyor yavuz.	Elma attım almazsın.
Nalçası ben olayım.	Sen halimi sormazsın.
Yalnız yatan kızların,	Hangi bayrın gülüsün,
Kocası ben olayım.	Vakit geldi açmazsın.

Mani atma geleneği, Dobruca'da bir zamanlar yaşanmış olayları da hatırlatmaktadır. Kızlar, kapılarının önünden geçen yabancılarla mani atarlarmış. Tuna nehrine kadar uzanan deniz yolculuklarında Lazların (Karadenizli anlamında) manilere konu olduğunu 1897 doğumlu Fazlı Hümmüz'ün söylediği şu mani görmekteyiz:

Kestaneyi keserler
Fışkın vermesin diye
Lazları sürecekle
Sevda yapmasın diye

Bu mani Anadolu'da söylenen "Kuş Burnu" adlı türkünün ilk dördlüğüne çok benzemektedir:

"Kuş burnunu budarlar
Haydah ışgın sürmesin deyi
Bizi burdan kovarlar
Haydah güzel sevmesin deyi" (Öztelli, 1972: 127)

Manilerin bir başka ortamı ise düğünlerde gerçekleşir. Kına gecelerinde gelin-kaynana manileri söylenir. Dobruca'daki gelin-kaynana manileri, Türkiye'de de hemen hemen aynıdır. Kız ve oğlan taraflarını, genellikle kına gecelerinde birbirlerine mani atarlar. Ne gelin ne de kaynana bu manileri söyler. Kız tarafındaki nazı geçen kadınlar ile oğlan tarafındaki nazı geçen kadınlar arasında gerçekleşen bir atışmadır. Her maniden sonra taraflar, nidalarla heyecan içinde mani havasının içinde yer alırlar.

Düğün gelenekleri çerçevesinde, sevenler birbirleriyle manilerde konuşurlar. Sevdalıların kaçma kararını bile manilerle anlatılır:

Yâr saçın örmezler
Seni bana vermezler
Gel beraber kaçalım
Karanlıkta görmezler
Maniler içinde, manileşme ifadesi kullanılır. Mani söyleyenler bizlere zaman zaman mani ortamını anlatırlar:

Mani maniyi açar	Deniz ortası mildir
Mani bilmeyen kaçır	Bizi söyleten dildir
Gelin kızlar manileşelim	Bir sen söyle bir de ben
Hangimiz üste çıkar	Bakalım dertli kimdir

Bulgaristan'da manileşme ortamını anlatan benzer manilerle karşılaşırız. İşte bunlardan ikisi şöyledir:

"Mani mani man açar	"Manici başıyım ben
Mani bilmeyen kaçır	Cevahir taşıyım ben
Gelin kızlar mani söyleyelim	Bana bir mani atsan
Hangimiz üstün çıkar."	Ölünce taşıyım ben." (Yenisoy, 102)

Yukarıdaki manilerden de anlaşılacağı üzere, laf lafı açar gibi manilerin konuları da birbirini sürüklemektedir. Mani bilmeyenler bu mani atışmasına giremezler ve kaçarlar. Maniyi hafızalarında en iyi şekilde tutabilenler ve konuya en uygun cevap uydurabilenler üstün çıkarlar. İrticalen halkın duygu ve düşüncelerini ifade eden manici kadınlar vardır. Halk arasında mani söyleyenlere: Mânici, mâni yakıcı, mani düzcü denilir (Dizdaroğlu, 1969: 67-68). Bunların yanı sıra

yavukluların mektuplarında, ağıtlarda kısaca hayatımızın her alanında maniler karşımıza çıkar.

MANİLERDE DİŞ YAPI

Maniler genellikle 4 + 3 = 7 hecelidir ve dört mısradan oluşurlar. Kafiye düzeni aaxa nadiren de xaxa şeklindedir. Şükrü Elçin manileri ikiye ayırır: 1-Düz maniler (tam maniler), 2- Cinashlı maniler (kesik maniler) (Elçin, 1992: 308-309). Doğan Kaya'nın tasnifine göre maniler: 1- Düz maniler, 2- Kesik / Cinashlı maniler, 3- Yedekli maniler, 4- Müstezat maniler olmak üzere dörde başlıkta ele alınır (Kaya, 35-44).

Derlemiş olduğumuz maniler arasında 3 cinashlı mani vardır. Sayıları az olduğu için düz maniler içine dahil edilmiştir.

Askerlik ile ilgili mektup manileri de az sayıdadır. Bunlar da içeriğinden ötürü ayrılık manilerine dahil edilmiştir.

Bişim açısından manilerin varyant oluşturmaları aşağıdaki manilerde olduğu gibidir. Sonu aynı dizelerle biten manilerin son dizeleri, söyleyenlerince değiştirilir.

a1-	Karpuz kestim yiyeyim Aç kapını gireyim Uyu uyan sar beni <i>Yâr olduğun bileyim</i>	a2-	Keten gömlek giyeyim Aç koynunu gireyim Uyan da yâr sar beni <i>Yâr olduğun bileyim</i>
b1-	Altın saat sendedir Zincirleri bendedir Dünya dolu yâr olsa <i>İlla gönlüm sendedir</i>	b2-	Elmas yüzük eldedir Altın kemer bendedir Sevgilim kimsede değil <i>Benim gönlüm sendedir</i>

Bu yapıların tam tersi de karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki iki manide olduğu gibi, ilk iki dizesi aynı, son iki dizesi farklı maniler de görülür.

c1-	<i>Denizde kum kalmadı</i> <i>Balıkta pul kalmadı</i> Seni sevdim seveli Başta akıl kalmadı	c2-	<i>Denizde kum kalmadı</i> <i>Balıkta pul kalmadı</i> Kalk da yarım yatalım Artık sabrım kalmadı
-----	--	-----	---

MANİLERİN İÇ YAPISI

Manilerin dört dizeden oluştuğunu söylemiştik. Genel olarak manilerde ilk iki dize doldurma dizeler olarak görülür. Bazen bu ilk iki dize anlam bütünlüğüne katkıda bulunur; bazen de anlamı tamamlama endişesinden uzak bir şekilde söylenir (Gözaydın, 3).

Dobruca'dan derlemiş olduğumuz 225 manide, mısraların konu bütünlüğü veya konu farklılığını şöyledir.

A- 4 mısraın birbirini doğrudan tamamladığı manilerin toplamı 43 (IA4, IA9, IA21, IA32, IA41, IA44, IA47, IA56, IA58, IA59, IA62, IA64, IA67, IA68, IA80, IA81, IA84, IA86, IA87, IA104, IB1, IB2, IB8, IB21, IB22, IB31, IB38, IB49, IC1, IC12, II1, II2, II3, II4, II5, II6, II7, II8, II11, II15, IV8, IV9, IV10)'tür.

B- İlk 2 mısra ile son 2 mısra dolaylı olarak birbirlerini tamamlayan manilerin toplamı 79 (IA2, IA3, IA5, IA8, IA10, IA19, IA22, IA26, IA27, IA28, IA29, IA33, IA36, IA42, IA46, IA49, IA52, IA57, IA63, IA66, IA69, IA70, IA73, IA74, IA75, IA77, IA78, IA85, IA91, IA92, IA94, IA96, IA97, IA99, IA100, IA110, IB3, IB5, IB7, IB10, IB11, IB14, IB19, IB20, IB26, IB27, IB29, IB32, IB33, IB35, IB40, IB42, IB47, IC2, IC4, IC6, IC7, IC8, IC9, IC10, IC11, IC13, IC16, IC18, IC19, IC20, IC25, IC26, IC28, IC29, IC30, IC32, III1, III2, III3, III4, III5, IV5, IV12)'dir.

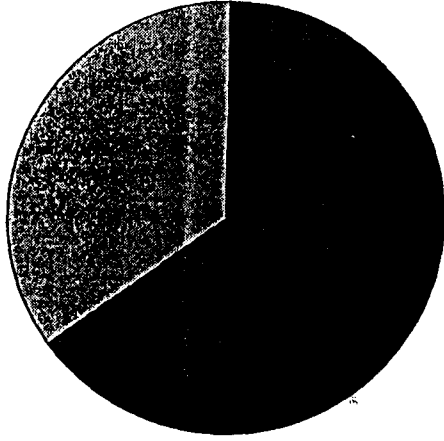
C- İlk 1 mısraı ayrı son 3 mısraı aynı konulu olup dolaylı olarak birbirlerini tamamlayan manilerin toplamı 23 (IA16, IA23, IA43, IA54, IA71, IA72, IA83, IA93, IA98, IA102, IA103, IA108, IA109, IB12, IB16, IB24, IB25, IB34, IB45, IB48, II13, III6, IV1)'tür.

D- İlk 1 mısraı ayrı son 3 mısraı aynı konulu olan ve birbirini tamamlamayan manilerin toplamı 34 (IA11, IA12, IA13, IA18, IA20, IA25, IA30, IA35, IA37, IA38, IA40, IA45, IA65, IA76, IA79, IA89, IA101, IB15, IB28, IB30, IB36, IB37, IB43, IB44, IC14, IC15, IC17, IC21, IC23, II10, II12, II14, IV2, IV7)'tür.

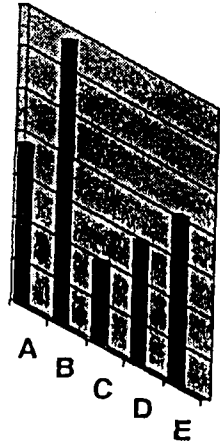
E- İlk 2 mısraı ayrı son 2 mısraı aynı konulu olan ve birbirlerini tamamlamayan manilerin toplamı 38 (IA1, IA6, IA7, IA14, IA17, IA18, IA24, IA31, IA34, IA39, IA48, IA50, IA51, IA53, IA55, IA60, IA61, IA88, IA90, IA95, IA105, IA106, IA107, IB6, IB9, IB41, IB46, IC3, IC5, IC24, IC22, IC27, II9, III7, IV3, IV4, IV6, IV11)'dir.

Bunların dışında: 1. mısraı ayrı 2. mısraı ayrı son 2 mısraı aynı konulu olup birbirini tamamlamayan manilerin toplamı 8 (IA15, IA82, IB4, IB13, IB17, IB24, IB39, IC31)'dir.

Konu bütünlüğü olan mani oranı: %64,4

Konularının birbirleriyle uyumu açısından manilerin sayı oranları:

■	A = 4 konu
	bütünlüğü / 43
■	B = 2 + 2 konu
	bütünlüğü / 79
□	C = 1 + 3 konu
	bütünlüğü / 23
□	D = 1 - 3 konu
	ayrılığı / 34
■	E = 2 - 2 konu
	ayrılığı / 46

A, B, C maddelerine dikkat edilecek olunursa: A'da 43 (%19,1) manide 4 dize birbirini *doğrudan* tamamlar; B'de 79 (%35,1) manide ilk 2 dize ile son iki dize de anlamca *dolaylı* olarak birbirlerini tamamlarlar. C'de 23 (%10,2) manide 1. dize ile son üç dize aynı şekilde birbirlerini *dolaylı* olarak tamamlarlar. Toplam olarak 145 (%64,4) manide konuların birbirlerini tamamladığı görülür.

D maddesinde 34 (%15,1) maniden ilki bir başına son üç dize kendi aralarında konu bütünlüğü oluşturmakta ve birbirleriyle anlamca tamamlamamaktadırlar. E maddesinde 38 (%16,8) mani, alt grubunda 8 (%3,5) (toplamı %20,5) mani birbirlerini anlamca tamamlamayan konularla oluşturulmuştur. Son iki maddedeki manilerin toplamı ise 80'dir. Konu bütünlüğü oluşturmayan manilerin yüzdeleri %35,5 olur.

Bu incelemeden şu sonucu çıkarabiliriz. Manilerde söylenmek istenen şeyler üçüncü ve dördüncü mısralarda ağırlıklı olarak söylenir ama, 145 (%64,4) manide görüldüğü üzere konu bütünlüğü söz konusudur. Bunlar doğrudan (43 mani) veya dolaylı olarak (79 + 23 = 102 mani) birbirlerini tamamlamaktadırlar. Aslında uzun bir hikâyenin çarpıcı sonucu gibi, manilerde bu son, 3. ve 4. mısralarda söylenir. Son mısralara kadar hazırlık yapılır. Tıpkı hikâye içinde silahın patlamadan önce, gösterilmesi gibi bir hazırlıktır. Dolaylı da olsa dört mısra da konu uyumu söz konusudur. Manilerde, ister dört mısraın, ister ilk iki ve son iki mısraın ister, ilk bir ve son üç mısraın konu bütünlüğünü oluştursun birbirlerini aslında tamamlarlar. İyi bir manici işte bu konu bütünlüğüne dikkat eder.

D ve E maddelerinde toplam 80 (%36,8) manide konu bütünlüğü görülmez. Maniyi iyi düzenleyemeyen maniciler veya mani aktarıcıları bu anlam ilişkisine fazlaca dikkat etmezler. Asıl söylenmek istenilene bir konu bütünlüğü açısından hazırlık yapılacakken ölçü ve kafiye tasasıyla anlam kaçırlılır. İşte tam burada "doldurma veya dolgu mısra" ortaya çıkar. Maniler ustaları tarafından söylendiğinde, konu bütünlüğünü içinde söylenirler. Zamanla bu dikkat zayıfladığı için, bazen ilk iki mısra konula ilgisiz ve müstakil olarak doldurma şekline dönüşür.

Pertev Naili Boratav, dört dizelik manilerin anlam ağırlığının son iki dizede bulunduğunu ve bu aşamaların açıklanması için üzerinde durulması gerektiğini belirtir. İlk iki dizenin bir atlama tahtası olarak görüldüğünü, ilk iki dize ile son iki dize arasında içten bağlantılı manilerin her anlamda kaynaşma sağladığını vurgular (Boratav, 1992: 174-175).

Daha önce maniler üzerinde yapılan çözümlemelerde, aynı sonuçlara varılmıştır. Seyfi Karabaş, manilerin ilk yarıları ile ikinci yarıları arasında anlam bütünlüğü tezini savunur: "*Mani verenlerin çoğunun manilerin birinci ve ikinci yarıları arasında güçlü bir anlam bağı görmemeleri durumu gerçekten böyle olduğunu kanıtlamaz*" der (Karabaş, 1997: 7-8; 1997a: 5-7). Ramazan Korkmaz da yaptığı bir çalışmada "doldurma mısra"nın gerçekte olmadığını söyler. İlk mısraların

maninin iç formunu ve imaj açısından bütünlüğünü sağladığını belirtir (Korkmaz, 1989: 34-38). Rıza Filizok ise, manilerin yapılarındaki ortak konuları irdeler ve manilerin müşterek kelime kadro ve gramer yapısının olduğunu belirtir (Filizok, 1984: 145-149).

Dobruca manilerinin çoğu (%64,4) için, yukarıda belirttiğimiz tasniflerin sonuçlarını dikkate alarak bu yargıya katılıyoruz.

Dobruca'da derlediğimiz 225 maniyi konularına şöyle sıralayabiliriz:

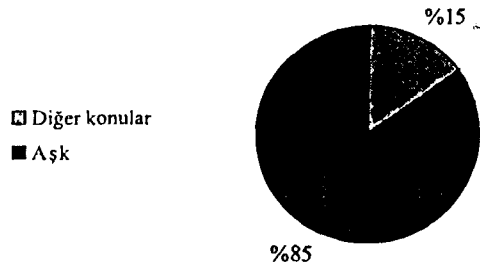
I- Aşk:

- A- Aşk-sevda üzerinedir. 110 mani, yüzdesi %48,8'dir.
- B- Aşk-ayrılık üzerinedir. 49 mani, yüzdesi %21,7'dir.
- C- Aşk-şikâyet üzerinedir. 32 mani, yüzdesi %14,2'dir.

II- Gelin-kaynana konuludur. 15 mani, yüzdesi %6,6'dır.

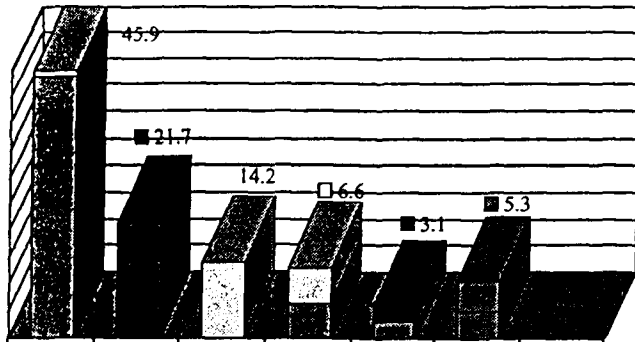
III- Cinselliği çağrıştıran konudur. 7 mani, yüzdesi %3,1'dir.

IV- Diğer konularla ilgili maniler 12'dir. Yüzdesi %5,3'tür.

Konularına göre manilerin sayıları ve yüzdeleri

■ Aşk-Sevda: 110 mani ■ Aşk-Ayrılık: 49 mani □ Aşk-Şikâyet: 32
□ Gelin-kaynana: 15 mani ■ Cinsellik: 7 mani ■ Diğer konular: 12 mani

Manilerin %85'i aşk, sevgi ve sevgili üzerinedir. Bu %85'lik oran içinde, %48,8'i sevgilinin aşkından, onun özelliğinden, güzelliğinden söz eder. Ayrılık konulu manilerde yine sevgili vardır. Bu sefer sevgiliden ayrı düşme konusu işlenir. Şikâyet konulu manilerde yine sevgiliden söz edilir.

Manilerin konularını yine en iyi şekilde maniler anlatırlar.

"Kar yağar kar üstüne

Kış gelir nar üstüne

Lâl olasıca diller

Her mani yâr üstüne" (Akalin, 1972: 1)

Cinsellik %3,1'lik bir orana sahiptir. Oranlamada en alt en alt seviyededir. Bu konudaki manilerde cinsellik açık bir vurgulanmak yerine, çağrışım yapılmaktadır. Yani bedeni olan çağrışım %3 civarındadır. Duygusal vurgu ise %85 oranındadır. Cinselliği çağrıştıran manilerin arkadaş ortamında söylendiğini de unutmamak gerekir.

Gelin-kaynana manilerinin yanında, bu çalışmada yer alan diğer manilerin konularını şöyle sıralayabiliriz: Düğün, övünme, mani atışması, hava atma, yeniden evlenme, acıma, âşıkların kavuşmasını telkin.

Ağıt konulu ayrılık manileri de az sayıda olsa da görülür:

Karşıda gördüm seni
Beyaz gül sandım seni
Kokmana kıyamazdım
Toprağa koydun seni

Bahçelerden nar gelir
Dar sokaktan yâr gelir
Sevdim sevdim Allah aldı
Bu da bana zor gelir

Manilerde o bölgenin coğrafyasını ve kişilerin özlemlerini görürüz.

Çadırın direkleri
Tombuldur bilekleri
Mangalya'nın kızları
Beyoğlu'nun bebekleri

Mangalya Dobruca'da güzel bir sahil kasabasıdır. Mangalya ile Beyoğlu arasındaki ilgi, bölge insanının İstanbul'a olan özlemini göstermektedir.

Romanya'da nüfus itibarıyla tek Türk köyü olma özelliğini taşıyan Başpınar (Fântâna Mare) köyünün adı değiştirilmesine rağmen, manilerinde yer almaya devam eder.

Başpınar'ın bayırı
Çimenliktir çayırı
Konuş benimle sevdiğim
Vardır onun hayırı

Romen komşularıyla olan etkilenme de, mani içinde kendini göstermektedir:

Mısır attım ateşe
Naşa gitti Bükreş'e
Ne mendil var ne çevre
Yandı Naşa ateşe
Sayısı az da olsa bu Romence'den bazı kelimelerin manilere girdiği görülür.

Dış kapı anlamına gelen port kelimesinde olduğu gibi:

Porttan yüksek uçamam
Kanam yok uçamam
Küçükten bir yâr sevdim
Artık hiç vazgeçemem

Sevginin, ayrılık vb. duyguların edebi sanata dönüştürüldüğünü manilerinde görmek mümkündür. Bir maninin ardında söyleyenin dünyasını buluruz. Bunlardan bazıları:

Yolladım yâri yola	Karşıda yeşil ekin
Gözlerim dola dola	Yeşermez bizim ekin
Çok yalvardım buluta	Her gören benzim sorar
Yârime gölge ola	Sormazlar yürektekin

Huzuruna varayım
Diz çöküp yalvarayım
Sen çaldın gönlümü
Aç koynunu arayım

Bilindiği üzere, manilerin konularını manici oluştururken çevresinde var olanı mani içine taşır. Buradan hareketle manilerde yer alan adlar manicinin çevresi- ni ve mani söyleyenini dünyasındaki daha pek çok şeyi yansıtır. Bu tür adları şöyle tasnif edebiliriz:

- 1- Eşyalar,
- 2- Çiçek ve çiçek adları,
- 3- Hayvan ve hayvan adları,
- 4- Renk ve Renk adları,
- 5- Meyve ve meyve adları
- 6- Ürünler,
- 7- Tabiat ve çevre,
- 8- Kişi, yer ve boy adları,
- 9- İşler ve meslekler,
- 10- Benzetmeler,

- 11- Deyimler,
- 12- Atasözlerini hatırlatan ifadeler,
- 13- Hastalıklar.

1- MANİLERDE GEÇEN EŞYALAR

Altın: 1 kez (IA38)
Altın kemer: 1 kez (IA95)
Altın saat: 1 kez (IA94)
Altın sini: 2 kez (IA37, IA38)
Altın tabak: 1 kez (IB44, IC17)
Balta: 1 kez (IA6)
Baston: 1 kez (IV6)
Biçer: 1 kez (IC18)
Boncuk: 1 kez (IB8)
Çadır: 2 kez (IC16, IV2)
Çevre: 2 kez (IA23, IA50)
Davul: 1 kez (II3)
Direk: 1 kez (IV2)
Düğme: 1 kez (IA 20)
Dokuma tarağı: 1 kez (IA25)
Gömlek: 4 kez (IA20, IA72, IA79, IB27)
Gül suyu: 1 kez (IB5)
Gümüş: 1 kez (IC32)
Halı: 1 kez (IB18)
İbrik: 1 kez (II2)
İnci: 3 kez (IA24, IA81, IA81)
İnsar (çivi): 1 kez (IA39)
Kantar: 1 kez (IA90)
Kapı (Port): 3 kez (IA 49, IA48, IB14)
Kalem: 1 kez (IA34)
Karyola: 1 kez (IA89)
Kazma: 1 kez (II2)
Kazan: 2 kez (IB12, IB13)
Kazık: 1 kez (II12)
Kefen: 2 kez (II4, II12)
Keten: 4 kez (IA23, IA72, IA79, IB36)
Keser: 1 kez (IA39)
Kibrit: 1 kez (IA74)
Kilim: 1 kez (II10)

Kömür: 1 kez (IA18)
 Kumaş: 1 kez (IV4)
 Kürek: 3 kez (IB25, II3, III3)
 Masa: 1 kez (IC26)
 Mektup: 2 kez (IA56, IC21)
 Mendil: 6 kez (IA12, IA23, IA53, IA66, IC18, III5)
 Merdiven: 1 kez (II6)
 Merhem: 1 kez (IA10)
 Nalça: 1 kez (III7)
 Peşkir: 1 kez (IA82)
 Ok: 2 kez (IA2, IA41)
 Orak: 1 kez (IB31)
 Raf: 1 kez (IA39)
 Salıncak: 1 kez (IV10)
 Sandık: 2 kez (IA53, II4)
 Saz: 1 kez (IA105, IB30)
 Sepet: 1 kez (IA18)
 Sigara: 2 kez (IA30, IA40)
 Şişe: 1 kez (IB5)
 Tabla: 1 kez (IA52)
 Taç: 1 kez (IC12)
 Tas: 1 kez (IC3)
 Tava: 1 kez (IA8)
 Telefon: 1 kez (IA56)
 Tepsi: 1 kez (IA42)
 Yastık: 1 kez (IA50)
 Yaşmak: 1 kez (IC20)
 Yayık: 1 kez (IB37)
 Yüzük: 4 kez (IA6, IA43, IB37)
 (Elmas) yüzük (IA95)
 Yüzük taşı: 1 kez (IB15, IB16)
 Zincir: 1 kez (IA94)

Eşyalar içinde adı en çok geçenler sırasıyla: Altın (6 kez), yüzük (6 kez), mendil (6 kez), keten (4 kez), gömlek (4 kez), kürek (4 kez), kapı (4 kez), İnci (4 kez), çadır, çevre, kazan, kefen, mektup, ok, sandık, sigara ikişer kez kullanılmıştır.

Altın, inci genç kızların ilgisini çeken ziynet eşyalarıdır. Altınla başlayan sinirler, kemerler, tabaklar, saatler bir özlem belirtisi olarak zikredilmiş olabilirler.

Yüzük de evlilik işaretidir. Evlenme arzusunun göstergesidir. Genç kızların arzularının sembolü olarak manilerde yerini almıştır.

Diğer kullanılan kelimelerden mani söyleyenlerin yaptıkları işleri görebiliriz. Balta, inser, kazma, biçer, keser, orak, sepet, kürek, kömür gibi kelimeler uğraşılacak işlerin sembolleridir. Çadır, direk, kazık gibi kelimeler ise bir başka uğraşı hatırlatır. Boncuk, çevre, düğme, gömlek, keten, peşkir, dokuma tıraşını, halı, kilim, yastık, raf, yaşmak, tepsi, tabla, tava, kibrit, ibrik, sandık gibi kelimeler muhtemelen hanımlar tarafından kullanılmıştır. Bu kelimeleri kullananların dünyası ve çevresi bellidir. Manilerin kırsal alanda çoğunlukla köy yerlerinde söylendiği söylenebilir.

2- MANİLERDE GEÇEN ÇİÇEK VE ÇİÇEK ADLARI

Çiçek: 2 kez (IA75, IB10)
 Gonça: 1 kez (IA70)
 Gül: 20 kez (IA3, IA10, IA21, IA24, IA27, IA65, IA65, IA69, IA70, IA70, IA78, IA99, IA110, IB21, IB22, IB26, IB32, IC3, IC30, IV5)
 Karanfil: 8 kez (IA53, IA61, IA76, IA83, IA89, IA92, IB24, IB34)
 Menekşe: 1 kez (IA24)

Çiçek adlarına baktığımızda en çok kullanılan ve tabi olarak sevilen çiçeğin "gül" olduğunu görürüz. Gül 20 kez manilerde yer alır. İkinci sırayı karanfil 8 kez söylenmekle almıştır. Gül, bülbül ile beraber kullanılmıştır. En çok kullanılan hayvan adı görüleceği üzere bülbüldür. Gül ile bülbül motifi manilerde çokça ve beraber yer alır. Klasik Türk edebiyatından halk edebiyatına kadar gül ve bülbül konulu edebi eserlerin çokluğu bilinmektedir.

3- MANİLERDE GEÇEN HAYVAN VE HAYVAN ADLARI

Akbaba: 1 kez (IA1)
 Balık: 2 kez (IA27, III1)
 Bülbül: 11 kez (IA35, IA69, IA110, IB6, IB20, IB26, IB42, IC19, IC25, IC28, IC30)
 Deve: 1 kez (IA66)
 Domuz: 1 kez (II9)
 Karaca: 1 kez (IA2)
 Karga: 1 kez (IB6)
 Koyun: 3 kez (IC16, IC 16, IV1)
 Kuş: 4 kez (IA87, IA88, IA103, IC30)
 Kuzu: 1 kez (IV1)
 Leylek: 1 kez (IB24)
 Ördek: 1 kez (IA28)
 Yılan: 1 kez (IB35)

Yukarıda da belirtildiği üzere, 11 defa kullanılan kuşun adı bülbüldür. Bülbülün dışında, sırasıyla kuş, koyun, balık kullanılmıştır. Diğer hayvan adları da çevreyi vermesi bakımından önemlidir. Kırsal hayatın ip uçları olarak değerlendirilebilir.

4- MANİDE GEÇEN RENKLER VE RENK ADLARIN KULLANILMASI

Ak: 2 kez (IC31, IV1)
 Ak (demir): 1 kez (IC32)
 Ak (kına): 1 kez (IA6)
 Ak (koyun): 2 kez (IC16, IV1)
 Allanma: 2 kez (III5, III5)
 Al (hane): 1 kez (IA22)
 Al (mendil): 1 kez (IA66)
 Al (yanak): 1 kez (IC20)
 Beyaz: 1 kez (IC22)
 Beyaz (gül): 2 kez (IB21, IB22)
 Beyaz (kız): 1 kez (IV12)
 Elâ (göz): 2 kez (IA22, IC9)
 Esmer: 1 kez (IA81)
 Karaca (gözü, kaşı): 1 kez (IA2)
 Kara (dut): 2 kez (IB28, IB43)
 Kara (giymek): 1 kez (IC11)
 Kara (kaş): 2 kez (IB14, IC9)
 Kara (kazan): 1 kez (IB12)
 Kara (koyun): 1 kez (IC16)
 Kara (kuzu): 1 kez (IV1)
 Kara (üzüm): 1 kez (IA5)
 Kara (yazı): 1 kez (IB30)
 Mavi (boncuk): 1 kez (IB8)
 Mavi (gömlük): 1 kez (IA20)
 Mavi (yüzük): 2 kez (IA43, IB15)
 Mor (düğme): 1 kez (IA20)
 Pempe (gül): 1 kez (IA69)
 Sarı (boya): 1 kez (IA16)
 Sarı (kavun): 1 kez (IA35)
 Sarı (lira): 1 kez (II 15)
 Sarı (sarardım): 2 kez (IA86, IC6)
 Siyah: 1 kez (IB4)
 Siyah (saç): 1 kez (IA45)
 Siyah (perçem): 1 kez (IC15)

Yeşil (ekin): 1 kez (IA85)
 Yeşil (hane): 1 kez (IA22)
 Yeşil (yaprak): 2 kez (IA5, IA55)

Renkler genellikle sıfat olarak kullanılmıştır. Bunlar arasında kara ve siyah ayrı ayrı 14 yerde kullanılmıştır. Kaş, göz, saç gibi uzuvların yanında, eşya ve meyveler içinde kullanılmıştır. İkinci sırada ak rengi çok kullanılmıştır. Kına, koyun vb. kelimeler önüne gelerek kullanılmıştır. Ana renklerin dışında elâ, esmer, mor, pembe gibi renkleri görmekteyiz.

5- MANİLERDE GEÇEN MEYVE LER VE MEYVE ADLARI

Armut: 1 kez (IC14)
 Dut: 2 kez (IB27, IB44)
 Elma: 5 kez (IA6, IA6, IA50, IB19, IC7, IV5)
 Hurma: 1 kez (IA29)
 (İ)limon: 1 kez (IB3)
 Karpuz: 1 kez (IA71)
 Kara üzüm: 2 kez (IA5, IA42)
 Kavun: 3 kez (IA63, IA90, IC15)
 Kızılcık: 1 kez (IA45)
 Nar: 2 kez (IB41, IC24)
 Portakal: 3 kez (IA46, IA65, IC6)
 Şeftali: 1 kez (III6)
 Yemiş: 1 kez (IA90)

Elma, kavun, portakal, dut, nar ve diğerleri sırayla en çok kullanılan meyvelerdir. Kafiye tamamlamak açısından akla en çok gelen meyve elma mıdır, sorusunu sormadan edemiyoruz.

6- MANİLERDE GEÇEN ÜRÜNLER

Arpa: 1 kez (III6)
 Biber: 1 kez (IC21)
 Ceviz: 1 kez (IB48)
 Darı: 2 kez (IB13, IV11)
 Kara Biber: 1 kez (III2)
 Mısır: 2 kez (IA11, IA23)
 Buğday: 2 kez (IA60, III6)
 Zeytin: 1 kez (IA109)

Çiftçilikle uğraşan insanların ürünleri de manilere girmiştir. Darı, mısır, buğday ve diğer ürünler bağ, bahçe, tarla ve bostan uğraşını bize vermektedir.

7- MANİLERDE GEÇEN TABİAT VE ÇEVRE

Arazi: 1 kez (IV11)
 Ay: 9 kez (IA13, IA13, IA29, IA47, IB23, IC20, IC22, IV12, IV12)
 Bağ: 4 kez (IA55, IB20, IC28, IC28)
 Bahçe: 6 kez (IA45, IA70, IA99, IB18, IB41, IC24)
 Bayır: 2 kez (IA31, IV5)
 Bostan: 1 kez (IB32)
 Bulut: 4 kez (IA13, IA84, IA105, IB2)
 Çayır: 1 kez (IA31)
 Çeşme: 3 kez (IA88, IB40, IC13)
 Çimenlik: 1 kez (IA31)
 Dere: 3 kez (IA68, III3, IC5)
 Dağ: 11 kez (IA7, IA7, IA35, IA58, IB5, IB5, IB10, IB17, IB19, IB33, II9)
 Dam: 2 kez (IA46, II3)
 Deniz: 9 kez (IA15, IA27, IB49, IB48, IB49, IC23, IC29, III1, III4)
 Derya: 1 kez (IB48)
 Düzlük: 1 kez (IB18)
 Ev: 1 kez (IA46)
 Evlek: 1 kez (IB24)
 Gök: 6 kez (IA77, IA96, IA97, IA98, IA106, IC30)
 Güneş: 1 kez (IA47)
 Kale: 2 kez (IA74, IC32)
 Kaya: 2 kez (IA15, IB40)
 Kestane (ağacı): 1 kez (IA26)
 Köprü: 1 kez (IC29)
 Kum: 3 kez (IA26, III1, III3)
 Meşe: 2 kez (IB5, IB17)
 Ot: 1 kez (IA108)
 Pencere: 3 kez (IA16, IA46, IA103)
 Pınar: 1 kez (IA88)
 Su: pek çok yerde değişik vesilelerle geçer (meselâ IA7, IA78, IC27, IC27)
 Taş: 3 kez (IA11, IB3, IA108)
 Tepe: 1 kez (IA18)
 Toprak: 3 kez (IA7, IA7, IA36)
 Yıldız: 5 kez (IA77, IA96, IA98, IA106, IC31)

Tabiatla iç içe yaşayan insanların manilerin tabiat unsurları da girmiştir. Çokluğuna göre sırasıyla, dağ, ay, deniz, gök, yıldız, bulut, kaya, tepe gibi tabiat unsurları yanında, bağ, bahçe, evlek, çeşme, bayır, çayır, düzlük, çimenlik, dere, meşe, ağaç gibi çevrede gördükleri unsurları da manilere taşımıştır.

8- MANİLERDE GEÇEN KİŞİ, YER VE BOY ADLARI

Akdeniz: 1 kez (IB49)
 Başpınar (köy adı): 2 kez (IA13, IA31)
 Beyoğlu: 1 kez (IV2)
 Bükreş: 1 kez (IA23)
 Ese köyü: 1 kez (IA96)
 Burunca: 1 kez (IA101)
 İzmir: 1 kez (IA102)
 Kordonboyu: 1 kez (IA102)
 Laz: 2 kez (IA26, IC5)
 Mangalya: 1 kez (IV2)
 Naşa: 2 kez (IA101, IA101)

Yer adları ile maniciler, kendi yaşadıkları coğrafyalarını ve kendi dünyalarında var olan coğrafyaları ortaya koyarlar. Bükreş Romanya'nın başkenti ve cazibe merkezidir. Başpınar, Ese köy, Burunca Türklerin yaşadıkları köylerden bazılarıdır. Mangalya Dobruca'da önemli bir Türk yerleşim merkezi olan şehirdir.

İzmir, Kordonboyu, Beyoğlu özlenen coğrafyalardır. Manilerdeki yerleri her zaman olumludur. Naşa Türklerin düğün âdetlerine de artık girmiş sağdıç yerine geçen kişidir. Laz ifadesi ile Karadenizli denizcilerin hatırası çıkagelir manicinin aklına. Tuna nehri kıyısına bir zamanlar, karaya çıkan ve genç kızların sevdalanmasına sebep olan günlerin hatıraları manilerde saklıdır.

9- MANİLERDE GEÇEN İŞLER VE MESLEKLER

Arazi sürme: 1 kez (IV11)
 Ateş yakma: 1 kez (IA18)
 Bağ budama: 1 kez (IC28)
 Buğday kurutma: 1 kez (IA60)
 Çevre saçaklama: 1 kez (IA50)
 Deveci: 1 kez (IA68)
 Dokuma: 1 kez (IA25)
 Dolma pişirme: 1 kez (IB46)

Kahve pişirme: 2 kez (IA17, IA57)
 Kavun Asma: 1 kez (IC15)
 Kömür koyma (doldurma): 1 kez (IA18)
 Kum çekme: 1 kez (III3)
 Mendil Oyma: 1 kez (IA53)
 Mısır ekme: IA11
 Su çekme: 1 kez (IA7)
 Su doldurma: 1 kez (IC13)
 Tablaya koyma: 1 kez (IA52)
 Un eleme: 1 kez (III2)
 Yük satma: 1 kez (IA51)

Manilerin söyleyenlerin yaptıkları işler, manilere girmiştir. Arazi sürme, yük satma gibi işler ile deveçilik mesleği erkeklerin uğraşları arasında yer alır. Kahve pişirme, ateş yakma, buğday kurutma, çevre saçaklama, dokuma, dolma pişirme, kavun asma, kömür koyma (doldurma), mendil oyma, mısır ekme, su çekme, su doldurma, tablaya koyma, un eleme gibi işleri daha çok hanımlar yapar. Ortak işler arasında, bağ budama, kum çekmeyi sayabiliriz.

10- MANİLERDEKİ BENZETMELER

Aşk güneşi: 1 kez (IA105)
 Aşk oku: 1 kez (IA41)
 Aşkın sazı: 1 kez (IB30)
 Aşkın seli: 1 kez (IA33)
 Ayım ol: 1 kez (IA47)
 Ayrılık gömleği: 1 kez (IB27)
 Arsız gönül: 1 kez (IA33)
 Bayır gülü: 1 kez (IV5)
 Gül gibi: 1 kez (IB32)
 Gül yüz: 2 kez (IA3, IA52)
 Güneşim ol: 1 kez (IA47)
 Hurma göz: 1 kez (IA29)
 Kazan karası: 1 kez (II8)
 Melek: 1 kez (IA97)
 Taş yürek: 1 kez (IB31)
 Tatlı dil: 2 kez (IA53, IA61)
 Sedef göğüs: 1 kez (IA69)
 Servi boy: 2 kez (IA76, IA76)

Manilerde sevgililer gül yüzlü, tatlı dilli, servi boyludur. Sevgili bayır gülü gibidir. Güneş aşk güneşi, sevgili ay gibidir, ok aşk oku, saz aşkın sazı, sel aşkın selidir. Gönül arsızdır yani söz dinlemez. Sevgilinin gözü hurma gibidir. Sevgili melektir ve sedef göğüsüdür.

Ayrılık gömlek gibidir, kaynana kazan karası gibidir, sevmeyen taş yüreklidir.

11- MANİLERDE GEÇEN DEYİMLER

Akıl almak: 1 kez (IA28, IA79)
 Akıl almaz: 1 kez (IA105)
 Akıl çekmek: 1 kez (IA41)
 Aklın kalması: 1 kez (IA27)
 Aklını şaşırarak: 1 kez (IA57)
 Aklın zayıflaması: 1 kez (IA100)
 Aşktan deli olmak: 1 kez (IA32)
 Ateşten gömlek giymek: 1 kez (IC11)
 Bağrı delik: 1 kez (IA41)
 Başa sevda düşmesi: 1 kez (IA103)
 Can evi: 3 kez (IA5, IA73, IB29)
 Can feda etmek: 1 kez (IC2)
 Elimden tutan yok: 1 kez (IC8)
 Gönül çalmak: 1 kez (IA62)
 Gönül eğlencesi: 1 kez (IA40)
 Gönül eğlencesi: 1 kez (IA62)
 Gönül yarası: 1 kez (IA107)
 Gözleri yolda kalmak: 1 kez (IB7)
 Kapıda kul olmak: 1 kez (IA48)
 Kara giymek: 1 kez (IC11)
 Kara yazı: 1 kez (IB30)
 Kıymet bilmek: 1 kez (IA63)
 Yürek tutuşması: 1 kez (IA103)

Sevenin aklı başında değildir. 6 ayrı yerde sevgilinin aklı çeliniştir. Aşkın delisi olunur. Yürek tutuşmuştur. Gönül ile ilgili 4 deyimde gönül çalınmıştır, yaralanmıştır veya sevgili gönül eğlencesidir. Sevgiliye kul olunur. Ayrılık yine sevgiliyi üzer. Karalar giyer, alın yazısı karadır.

12- MANİLERDE ATASÖZLERİNİ HATIRLATAN İFADELER

Güzel çirkin bakılmaz

Gönül düştüğü yerde: 1 kez (IA17) Gönül kimi severse güzel odur atasözüne,
Tanrı günah yazmasın

Gönül verdim güzele: 1 kez (IA18) Güzel sevmek sevaptır atasözüne telmih
yapılmıştır.

13- MANİLERDE GEÇEN BEDDUALAR

Kolun kopsun bilekten: 1 kez (IB36)

Ömrün geçsin yas ile: 1 kez (IC3)

14- MANİLERDE GEÇEN HASTALIKLAR

Verem: 2 kez (IA16, IA34)

Manilerde tek bir hastalıktan söz edilir. O da veremdir.

KONULARINA GÖRE DOBRUCA TÜRKLERİNİN MANİLERİ

I- AŞK MANİLERİ

A- AŞK - SEVDA KONULU
MANİLER

<p>1. Havalarda uçan akbaba
Kanadına bak baba
O yâr beni severse
Ne yapar anne baba</p> <p>2. Attım otu kararca
Vurdum bir karaca
Benim bir yarım vardır
Kaşı gözü karaca</p> <p>3. Çilemiz dolmayınca
Gül yüzüm solmayınca
Ben sana yarım demem
Bana ait olmayınca</p> | <p>4. Kaçmadım genç yaşında
Ayrılık var başımda
Başka bir şey istemem
Seni bulsam karşımda</p> <p>5. Kara üzüm salkımda
Yeşil yaprak altında
İlk yarin sevdası
Can evimin altında</p> <p>6. Balta attım elmaya
Elma dalı kazmaya
Yüzük olsam dolansam
Ak kınalı parmağa</p> <p>7. Dağa giderim dağa
Başın değdi toprağa
Senden evvel ölürsem
Koyma beni toprağa</p> |
|---|---|

<p>8. Su çekilir kovayla
Yemek pişer tavayla
Merak etme nazlı yar
Her iş biter duayla</p> <p>9. Günah mı işledim söyle
Gönül verdimse sana
Hasretin yakıyor beni
Merhamet et gel bana</p> <p>10. İki kaşın arasına
Gül taksam arasına
Seni merhem dediler
Yüreğim yarasına</p> <p>11. Mısır ektilim bir sıra
Yarsız kaldım bu sıra
Geceler gündüz olsa
Gidecem ardın sıra</p> <p>12. Mendili serdim taşla
Aşığım göze kaşla
Bugün beni güldürdün
Sevgilim binler yaşla</p> <p>13. Başpınar'da bir oda
Ay giriyor buluta
O zaman ben ölürüm
Yarım beni unuta</p> <p>14. Dolaya hey dolaya
Sevişmek en kolaya
Her an gerilir kopmaz
Gönülde aşkın yaraya</p> <p>15. Denizin dibi kaya
Sevdiğim benzer aya
Bende derman kalmadı
Günleri saya saya</p> | <p>16. Penceresi sarı boya
Sevmedim doya doya
Ben veremli olacam
İçime kaya kaya</p> <p>17. Kahve piştiği yerde
Helva taştığı yerde
Güzel çirkin bakılmaz
Gönül düştüğü yerde</p> <p>18. Kömür koydum sepete
Ateş yaktım tepede
Tanrı günah yazmasın
Gönül verdim güzele</p> <p>19. Doyamadım aş ile
Gözüm dolu yaş ile
Ben nereye gideyim
Bu sevdalı baş ile</p> <p>20. Mavi gömlek mor düğme
Şimdi girdin gönlüme
Sen gönlüme gircli
Kan damlar yüreğime</p> <p>21. Gidene bak gidene
Gül sarılmış dikene
Tanrı sabırlar versin
Gizli sevda çekene</p> <p>22. Al hane yeşil hanc
Ciğerim oldu pare
Benden selâm götürün
O ela gözlü yare</p> <p>23. Mısır attım ateşe
Naşa gitti Bükreş'e
Ne mendil var ne çevre
Yandı Naşa ateşe</p> |
|--|---|

24. İnci serdim güne
Bakan gözler kamaşa
Sen bir demet gül isen
Ben de bir top menekşe
25. Ketenim var tarakta
Bir yarım var ırakta
Irak olsun sağ olsun
Sevdası var yürekte
26. Kestaneyi keserler
Fışkın vermesin diye
Lazları sürecekle
Sevda yapmasın diye
27. Denizde kum kalmadı
Balıkta pul kalmadı
Seni sevdim seveli
Başta akıl kalmadı
28. Ördeğim suya daldı
Kanadı açık kaldı
Kınamayın a dostlar
Aklımı yarım aldı
29. Ay doğdu batmadı mı
Hurma göz yatmadı mı
Seni yaradan Allah
Beni de yaratmadı mı
30. Cigaramın dumanı
Yoktur yârin imanı
Gel yârim konuşalım
Şimdi buldum zamanı
31. Başpınar'ın bayırı
Çimenliktir çayırı
Konuş benimle sevdiğim
Vardır onun hayırı
32. Aşkından oldun deli
Göz yaşı geçti seli
Başımdan dert eksilmez
Seni sevdim seveli
33. Coşkundur aşkın seli
Gençlikte bükür bel
Gönül arsız değildir
Sevemem her güzeli
34. Al eline kalemi
Yaz başına geleni
Seni sevdim seveli
Oldum aşk veremi
35. Sarı kavun dilimi
Uçurdun bülbülümü
Çıksam dağlar başına
Arasam sevgilimi
36. Ah ettin oydun beni
Kemikten soydun beni
Kimsesiz yetim gibi
Toprağa koydun beni
37. Altında altı sini
Yâr candan sevdim seni
Dünya senin deseler
Kimseye vermem seni
38. Duvar da altın sini
Vallahi sevdim seni
Bir zerrene bin altın
Verseler vermem seni
39. Raftan aldım keseri
Vurdum ince inseri
Bende olan sevdanın
Yoktur sende benzeri

40. Sigaramın incesi
Gönlümün eğlencesi
Ne akşam gel ne sabah
İlla Pazar gecesi
41. Güzelim geldi göçtü
Aklımı çeldi geçti
Aşk oku yaman okmuş
Bağrımı deldi geçti
42. Tepside üzüme bak
Biraz da gözüme bak
Eller ne derse desin
Sen benim sözüme bak
43. Mavi yüzük dar parmak
Muradım seni sarmak
Eller tatlı uykuda
Ben Mevlâm'a yalvarmak
44. Uzaklarda görülsek
Olup biteni bilsek
Çok sözüm vardı amma
Karşı karşıya gelsek
45. Bahçelerde kızcık
Siyah saçın kıvrıcık
Gelsene bizim mahalleye
Görüşelim azıcık
46. Evleri var dam değil
Penceresi cam değil
Bugün ben yarı gördüm
Ölsem de gam değil
47. Gel bana gel eşim ol
Ayım ol güneşim ol
Bir şeyim ol banım ol
İstersen kardeşim ol
48. Porttan yüksek uçamam
Kanadım yok uçamam
Küçükten bir yâr sevdim
Artık hiç vazgeçemem
49. Eski yarayı deşmem
Üstüne fazla düşmem
Kapıda kul olmayı
Paşalığa değişmem
50. Elmayı bıçakladım
Çevreyi saçakladım
Sandım yarım yanımda
Yastığı kucakladım
51. Yükümü satamadım
Çatımı alamadım
Aradan yıllar geçti
Seni hiç unutamadım
52. Portakal oyamadım
Tablaya koyamadım
Gül yüzlü yarım ey
Ben sana doyamadım
53. Mendilimi oyamadım
Sandığa koyamadım
Senin tatlı diline
Konuşup doyamadım
54. Karanfil kurutmadım
Yâr seni unutmadım
Hatırını çok saydım
Üstüne yâr tutmadım
55. Bağa vardım bakındım
Yeşil yaprak takındım
Ben yarımı gördükçe
Eniştemden sakındım

56. Karşı karşı duralım
Telefonu kuralım
Aramızda düşman çok
Mektuplan konuşalım
57. Kahveyi pişiririm
Korkarım taşırırım
Yâr fikrime düşünce
Aklımı şaşırırım
58. Dağların başındayım
Sevda savaşındayım
Perişan oldu gönlüm
Gözünde kaşındayım
59. Göğsünde bayılayım
Koynunda atlayım
Bir gün bahtıma yâr ol
Bahtiyar sayılayım
60. Arabada buğdayım
Sereyim kurutayım
Senin gibi güzeli
Ben nasıl unutayım
61. Karanfil tutayım
Sen çiğne ben yutayım
Senin tatlı dilini
Ben nasıl unutayım
62. Huzuruna varayım
Diz çöküp yalvarayım
Sen çaldın gönlümü
Aç koynunu arayım
63. Sana kavunu dildim
Düşündüm yere sildim
Hakikatli yarimin
Şimdi kıymetin bildim

64. Uğruna can vereceğim
Can verip şan vereceğim
Gözümde yaş isteme
Kalbimde kan vereceğim
65. Portakal dilim dilim
Darılmış benim gülüm
Ben gülüme ne dedim
Tutulsun benim dilim
66. Al mendili eklerim
Dört ucunu eklerim
Kimselere yâr demem
Sevgilimi beklerim
67. Zannetme vazgeçerim
Başka gönül seçerim
Senin elinden inan
Zehir olsa içerim
68. Dere boyu giderim
Yedi deve giderim
Al deveci deveni
Ben yârime giderim
69. Ateş benim kül benim
Ağlayan bülbül benim
Yarım sedef göğsündeki
İki pembe gül benim
70. Atma beni efendim
Ben de senin gibiyim
Gül bahçesinin önünde
Gonca gülü gibiyim
71. Karpuz kestim yiyeyim
Aç kapını gireyim
Uyu uyan sar beni
Yâr olduğun bileyim

72. Keten gömlek giyeyim
Aç koynunu gireyim
Uyan da yâr sar beni
Yâr olduğun bileyim
73. Baka baka yorulduğum
Aka aka duruldum
Ben o güzel yarime
Can evimden vuruldum
74. Kaleden iniyorum
El etsen geliyorum
Aşkından kibrit oldum
Üflesen yanıyorum
75. Düşmanları unuttum
Çiçekleri kuruttum
Seni sevdim seveli
Ben kendimi unuttum
76. Karanfil oylum oylum
Geliyor servi boylum
Servi boylum geldikçe
Şen olur benim gönlüm
77. Gökte yıldız perişan
Bellidir aşka düşen
Neylesin dünya malını
Hasretine kavuşan
78. Su gelir gül dibinden
İçilmez köpüğünden
Eller ne derse desin
Ben geçmem sevgilimden
79. Keten gömlek dört enden
Niçin vazgeçtin benden
Vazgeçtiğin bileydin
Akılını alırdım senden
80. Tutarım ellerinden
Çıkamam sözlerinden
Kismet olur alırsam
Öperim gözlerinden
81. Esmerim incisin sen
Ne hoş ne cicisin sen
Sana canım diyemem
Canımın incisisin sen
82. Peşkir söktüm direktten
Gülüyorum sevinçten
İnan yarım sözüme
Seviyorum yürekten
83. Karanfil biçim biçim
Ölürüm senin için
Dostlarım düşman oldu
Seni sevdiğim için
84. Gidin bulutlar gidin
Yarime selâm edin
Yarım uykuda ise
Uykusunu terk edin
85. Karşıda yeşil ekin
Yeşermez bizim ekin
Her gören benzim sorar
Sormazlar yürekten
86. Sarardım sağ olası
Sineme yâr olası
Bana yâr çoktur amma
İstedim sen olası
87. Ne tatlı gülüyorsun
Beni öldürüyorsun
Sevda bir kuş gibi
Gönlümde ötüyorsun

88. Çeşme başında pınar
Her kuşlar ona konar
Genç yaşında yâr sevdi
Yüreğim ona yanar
89. Karanfilim üç çatal
Yarım dükkânda yatar
Yatma yârim dükkânda
Karyolamda kim yatar
90. Çarşıda büyük kantar
Çeşitli yemiş tartar
Bakmak da ne demekmiş
Sevince sevgim artar
91. Karşıda kavun yerler
Biz de varsak ne derler
Düşmanlar görse bizi
Bunlar kavuşmuş derler
92. Karanfil suyu neyler
Güzel kokuyu neyler
İki baş bir yastıkta
Gözler uykuyu neyler
93. Yâr saçın örmezler
Seni bana vermezler
Gel beraber kaçalım
Karanlıkta görmezler
94. Altın saat sendedir
Zincirleri bendedir
Dünya dolu yâr olsa
İlla gönlüm sendedir
95. Elmas yüzük eldedir
Altın kemer beldedir
Sevgilim kimsede değil
Benim gönlüm sendedir
96. Gökte yıldız ellidir
Ellisi de bellidir
Benim yârim çok güzel
Ese köyünde bellidir
97. Gökten zembil iniyor
Pırl pırl dönüyor
Melek misin be yarım
Herkes seni seviyor
98. Gökte yıldız oynuyor
Gözüm sana doymuyor
Dünya dolu yâr olsa
Biri sana uymuyor
99. Bahçelerde saz olur
Gün açılır saz olur
Ben yarime gül demem
Gülün ömrü az olur
100.kaya oldu
Hafta bana ay oldu
Seni sevdim seveli
Akıl baştan zayoldu
101. Burunca'nın ardı kuyu
Uyu sevdiğim uyu
Şu benim sevgilimin
Şekerden tatlı huyu
102. İzmir'in kordon boyu
Uzundur yârin boyu
Kendi çok güzeldir amma
Azıcık hırcın huyu
103. Pencereden kuş uçu
Yandı yürek tutuştu
Ne edeyim ah dostlar
Başıma sevda düştü

104. Sevgilim pek yaramaz
Beni sorup aramaz
Kollarım ondan başka
Güzelleri saramaz

105. Her işi akıl almaz
Sazlar düzenli çalmaz
Aşk güneşi doğunca
Gönlümde bulut kalmaz

106. Gökte yıldız sayılmaz
Çiğ yumurta soyulmaz
Güler yüzlü olanın
Sevgisine doyulmaz

107. Aktan kara seçilmez
Aşkın sırası gelmez
Her yara geçer amma
Gönül yarası geçmez

108. Taş üstünde ot bitmez
Bu sevda baştan gitmez
Gözlerim seni gördü
Başkasını hiç görmez

109. Zeytin yaprağın dökmez
M'abetlik candan gitmez
Gözlerim seni gördü
Başkasın kabul etmez

110. Suya düştü gülümüz
Ötmüyor bülbülümüz
Bir garip sevda ile
Geçti cahil Ömrümüz

B- AŞK - AYRILIK MANİLERİ

1. Gidiyorum elveda
Canım yoluna feda
Kavuşmadık yâr olmaz
Kavuşturun beni Huda
2. Yolladım yâri yola
Gözlerim dola dola
Çok yalvardım buluta
Yârime gölge ola
3. İlimon ekim taş
Bitmedi kaldı kışa
Kız ben seni alırdım
Ayrılık geldi başa
4. Sana siyah yakışa
Mailem hoş bakışa
Ben senden ayrılalı
Baharım döndü kışa
5. Dağlarda meşelerde
Gül suyu şişelerde
Ellere verdin beni
Sen kaldın köşelerde
6. Karga dalda dal yerde
Bülbül öter her yerde
Felek bizi ayırdı
Her birimiz bir yerde
7. Hatırımı sorar diye
Olur bana yâr diye
Gözlerim yolda kaldı
Yâr beni arar diye

8. Mavi boncuk maşallah
Sen benimsin inşallah
Aylar uzun günler çok
Kavuşuruz inşallah
9. Sağlam penaha kaldı
Bir yanık aha kaldı
Seninle kavuşmamız
Artık Allah'a kaldı
10. Şu dağlar olmamaydı
Çiçekler solmayaydı
Ölüm Allah'tan gelir
Ayrılık olmayaydı
11. Kaynar kazan taşmaz mı
Yol bucaktan uçmaz mı
Hiç gücenme sevgilim
Ayrılan kavuşmaz mı
12. Kara kazan taşmaz mı
Askerlik yakışmaz mı
Asker olup gidenler
Gene de kavuşmaz mı
13. Gökte kilitli kapı
İçinde darı sapı
Beni senden ayıran
Dilensin kapı kapı
14. Kaşlarının karası
Yüreğimin yarası
Neden böyle uzadı
Buluşmanın arası
15. Mavi yüzüğün taşı
Akar gözümün yaşı
Sen aklıma gelince
Yanar yüreğim başı
16. Yanar yüzüğümün taşı
Yanar yüreğimin başı
Yâr aklıma gelince
Akar gözümün yaşı
17. Yerden halı döşeli
Bütün dağlar meşeli
İki gözüm kan oldu
Senden ayrı düşeli
18. Bahçem düzlük değil mi
Bağrım ezik değil mi
Ben sevdim eller aldı
Bana yazık değil mi
19. Elma daldan düşer mi
Güne karşı pişer mi
Sevip sevip ayrılmak
Şansımıza düşer mi
20. Dağında gül bitmez mi
Bağda bülbül ötmez mi
Hiç insafın yok mu senin
Bu ayrılık bitmez mi
21. Karşıda gördüm seni
Beyaz gül sandım seni
Kokmana kıyamazdım
Ellere verdim seni
22. Karşıda gördüm seni
Beyaz gül sandım seni
Kokmana kıyamazdım
Toprağa koydun seni
23. Ay doğar bari bari
Rüyada gördüm yari
Uyandım gitmiş yârim
Ağladım zari zari

24. Karanfil evlek evlek
Dadandı hacı leylek
Diz dize otururken
Ayırdı zalim felek
25. Fırın üstünde kürek
Ne yanarsın be yürek
Her cefaya dayandın
Buna da dayan yürek
26. Ateşim var külüm yok
Bülbül olsam dilim yok
Sen ellere gideli
Ağlamadık günüm yok
27. Kara duttan yiyen yok
Derdimi dinleyen yok
Ayrılık gömlek olsa
Benden başka giyen yok
28. Saçın uzun taranım
Gece gündüz aranım
Gittiğin günden beri
Yoktur sabrım kararım
29. Can evimde gizledim
Karşılayıp yüzledim
Bilmezsin sen sevgilim
Seni nasıl özledim
30. Elimde aşkın sazi
Alnımda kara yazı
Bırak dedimse nazı
Beni bırak demedim
31. Gurbet oldu durağım
Kesmez oldu orağım
Sen orada ben burada
Taş mı benim yüreğim
32. Dağ idim bostan oldum
Dillere destan oldum
Düşmanların sözüyle
Gül gibi yardan oldum
33. Sular gibi duruldum
Bir güzele vuruldum
Bu hasretlik pek fena
Artık bittim yoruldum
34. Karanfil ekiyorum
Sevdalar çekiyorum
Senelerdir güzelim
Hep seni bekliyorum
35. Kaya dibinde yılan
Dişleri divan divan
Beni senden ayıran(da)
Ne din var ne de iman
36. Keten astım direkten
Bir yâr sevdim yürekten
Beni yardan ayıran
Kolu kopsun bilekten
37. Mani yüzük aldattır
Yarım ırak yoldadır
Tez gelirsın inşallah
İki gözüm yoldadır
38. Şu gelen kayık mıdır
Yelkeni yayık mıdır
İçinde yarım olmasa
Ağlasam ayıp mıdır
39. Yaramız çok derindir
Parmağım dümendedir
Beni kurtarı diye
Son ümidim sendedir

40. Tekkelerden hu gelir
Çeşmelerden su gelir
Hanemiz uzak düşmüş
Elimizden ne gelir
41. Bahçelerden nar gelir
Dar sokaktan yâr gelir
Sevdim sevdim Allah aldı
Bu da bana zor gelir
42. Bahar gitti güz gitti
Artık bülbül ötmüyor
Yâre tel çekem dedim
Tel derdim iletmiyor
43. Kara dut şeker şerbet
Yâr yolun oldu gurbet
Yarından ayrı düşen
Ağlar ah çeker elbet
44. Altınım tabak oldu
Yüreğim harap oldu
Varacaktım ben sana
Düşmanlar sebep oldu
45. Bugün ayın onu
Ben bilmem onu bunu
Ya gel ya öldür beni
Beklemenin yoktur sonu
46. Taze yaprak düşürdü
Dolmasını pişirdi
Sevgili yarım felek
Benden ayrı düşürdü
47. Ant ile önü gelmez
Bugünün dünü gelmez
Sonu gelir her şeyin
Hasretin sonu gelmez

48. Bir dalda iki ceviz
Aramız derya deniz
Sen orada ben burda
Ne bed kaldı ne beniz

49. Deniz deniz Akdeniz
Saçların berrak deniz
Karşıda yâr gördüm
Gideyim bırak deniz

C- AŞK - ŞİKÂyet KONULU MANİLER

1. Katlandım her zulüme
Kıydım para puluma
Madem sevmeyecektin
Neden çıktın yoluma
2. Varamadım karara
Girdim pek çok zarara
Canımı feda ettim
Yaranamadım yara
3. Gül ıslattım tas ile
Yar severim can ile
Seni benden ayıran
Ömrü geçsin yas ile
4. Aşğın helâl kanı
Sever isterse canı
Sevdim diyene inanma
Candan seveni tanı
5. Bu derenin ızını
Kıramadım buzunu
Aldım bu Laz kızını
Çekemedim nazını

6. Portakalın sarısı
Yere düştü yarısı
Alacaksan al beni
Gitti ömrüm yarısı
7. Elmamızın haline bak
Dön şu dalına bak
Yaktın beni kül ettin
Şu garip boynuma bak
8. Garibim vatanım yok
Elimden tutanım yok
Bağrımda yaralar var
Sinemde yatanım yok
9. Kaşların kara güzel
Gözlerin elâ güzel
Bir gün olup gülmedim
Yüreğim yara güzel
10. Yol üstünde sarayım
Seni kime sorayım
Sensiz geçen ömrümü
Ömürden mi sayayım
11. Karalar giymez idim
Kahırlar bilmez idim
Sevda ateşten gömlek
Bileydim giymez idim
12. A benim acı yârim
Başımın tacı yârim
Senden başka kimsem yok
Sen acı bari yârim
13. Su doldurdum çeşmeden
Yâr devirdi içmeden
Neden bıkmaz usanmaz
O yaramıdeşmeden
14. Armut dalı üç dirhem
Deli derler her gören
Senin sevdan değil mi
Beni her gün üzdüren
15. Karşıya kavun astım
Siyah perçemli dostum
Ben ne dedim sen küstün
Benden selâmı kestün
16. Ak koyun kara koyun
Alın çadıra koyun
Yârinden ayrılanın
Adını dertli koyun
17. Altın tabakta reçel
Zamanlar gelir geçer
Güzle gönül veren
Ömrü nafîle geçer
18. Mendil içinde biçer
İyi gün gelir geçer
Senden ne hayır na'ber
Ömrümüz böyle geçer
19. Bülbüller düğün eyler
Bilmezsem ne gün eyler
Ben feleğe neyledim
Felek bildiğin eyler
20. Ay doğar açmak ister
Al yanak yaşmak ister
Benim divane gönlüm
İlla kavuşmak ister
21. Masa üstünde biber
Postalar gelip gider
Senden ne mektup ne haber
Yüreğim yanar döner

22. Ay doğar ayazlanır
Gün doğar beyazlanır
Benim bir yarım var
Konuşmaya nazlanır
23. Deniz ortası mildir
Bizi söyleten dildir
Bir sen söyle bir de ben
Bakalım dertli kimdir
24. Bahçelerden nar gelir
Yaprakları dar gelir
Kaçma yarım benden
Kavuşmamız zor gelir
25. Bülbül dalda ötmüyor
Sular akıp bitmiyor
Yarım bana darılmış
Hiç yüzüme bakmıyor
26. Rüzgâr eser yel olur
Yağmur yağar sel olur
Dünkü sevdiğim güzel
Bugün bana el olur
27. Su gelir güldür güldür
Su her şeyi götürür
- Vermezler ise yarımı
Derdi beni öldürür
28. Bağa vardım budanmış
Bağa bülbül dadanmış
Ben zannettim yâr benim
Yare eller dadanmış
29. Deniz üstünde köprü
Binsem gemiye götürü
Benim köyden gitmem
Senin yaptığından ötürü
30. Kanat yoksa kuş olmaz
Bülbül ötmez gül açmaz
Aldatmaya kalkışma
Gözümden bir şey kaçmaz
31. Gökte yıldız ak olmaz
Güzele doymak olmaz
Eller bizi kınadı
Bu yerde durmak olmaz
32. Kaleden iniş olmaz
Ak demir gümüş olmaz
İlkinden söz verip de
Sonradan dönüş olmaz

II- GELİN KAYNANA MANİLERİ

1. Bok götüresi kaynana
Göbeğine buz koy kaynana
Ben oğlunla yan yana
Sen kümes içine kaynana
2. Karşıda ibrik kaynana
Tepene de yumruk kaynana
İlacını sorarsan
Kazma da kürek kaynana
3. Damdan düşesi kaynana
Davul gibi şişesin kaynana
Sidik torban delinsin
Ağzından işeysin kaynana
4. Sandığını açayım kaynana
Kefenini biçeyim kaynana
Benden evvel ölürsen
Şerbetini içeyim kaynana

5. Kaynanayı ne yapmalı
Kaynar suya atmalı
Kaynar suda yanarken
Durup da seyrine bakmalı
6. Kaynanayı ne yapmalı
Merdivenden atmalı
Tıngır mıngır inerken
Sarılıp da oğluna yatmalı
7. Kaynanayı ne yapmalı
Kaynar suya atmalı
Merdivenden inerken
Bir de tekme atmalı
8. Kaynana kazan karası
Oğlun da bana kalası
Kaynanayı Allah alası
Oğlu da bana kalası
9. İner dağ domuzu
Kalpadan kalın yüzü
Hiç terbiye görmemiş
Şu pezevengin kızı
10. Yukarı odanın kilimi
Tut kaynağa dilini
- Hiç terbiye görmemiş
Şu pezevengin kızı
11. Aman dostlar neyleyim
Halimi kimlere söyleyim
O beyimin annesi
Hiç durmuyor çenesi
12. Evin dibinde kazık
Kaynanam ölmüş yazık
Öldüğüne hiç yanmam
Bir top kefene yazık
13. Ocak başı devrilmiş
Kaynana bana darılmış
Darılırsa darılsın
Oğlu da bana sarılsın
14.
Eteği boklu gelim
Oğlanı ben doğurdum
Gel kıcımı kemir gelin
15. Çatla da patla kaynana
Yüreğine buz koy kaynana
Oğlun beni seviyor
Sarı sarı liralara veriyor

III- CİNSELLİĞİ ÇAĞRIŞTIRAN MANİLER

1. Denizde kum kalmadı
Balıkta pul kalmadı
Kalk da yarım yatalım
Artık sabrım kalmadı
2. Kara biber taneler
Yâr oturmuş un eler
Senin değil benimdir
Koynundaki memeler
3. Deredeki kumlara
Çekmeye kürek ister
Sevdiğimin yanında
Yatmaya yürek ister
4. Denize dalan bilir
Suyunu tadan bilir
Güzelin kıymetini
Yanında yatan bilir

5. Mendilin allanıyor
Allanıp pullanıyor
Yar dudağın şeker mi
Öptükçe ballanıyor	Güzelin şeftalisi
Her derde ilaç olur
6. Arpa buğday geç olur
Güzeller güleç olur	7. Yavuz geliyor yavuz
Nalçası ben olayım
Yalnız yatan kızların
Kocası ben olayım

IV- DİĞER KONULARDAKİ MANİLER

1. Ak koyun kara kuzu
Verin yerine kızı
Fakir ferman dinleyin
Verin oğlana kızı	7. El attım yukarı
Ben istemem dul karı
Olacaksa kız olsun
Yanağında ben olsun
2. Çadırın direkleri
Tombuldur bilekleri
Mangalya'nın kızları
Beyoğlu'nun bebekleri	8. Mani maniye açar
Mani bilmeyen kaçır
Ben bir mani söylesem
Derdine derman açar
3. Ben muhacir kızıyım
İntikam yıldızıyım
Acı benim halime
Yüreklerle sızıyım	9. Mani maniye açar
Mani bilmeyen kaçır
Gelin kızlar manileşelim
Hangimiz üste çıkar
4. Yavuz geliyor yavuz
Yelkenleri kumaştan
Bir evlendim olmadı
Evlenecğim baştan	10. Kurban bayram gecesi
Salıncağı bastılar
Otuz iki kız içinde
Beni alıp kaçtılar
5. Elma attım almazsın
Sen halimi sormazsın
Hangi bayrın gülüsün
Vakit geldi açmazsın	11. Darı ağaçlar altında
Arazi hep sürüldü
Anne baba kardeşim
Hep düğünde bulundu
6. Elimde silik baston
Ben oynarım çarliston
Cebimde beş para yok
Ben de satarım pason	12. Aya baktım ay ayaz
Kıza baktım kız beyaz
Cebime baktım param az
Bu kız bize yaramaz

KAYNAKÇA

- (1999), *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 12, Romanya ve Gagauz Türk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- (1997), *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Bulgaristan Türk Edebiyatı 8*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- (1997a), *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi 7, Makedonya Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Akalın, Sami (1972), *Türk Manileri*, İstanbul, 1972, Cilt 1.
- Boratav, Pertev Naili (1992), *Türk Halkbilimi 1 100 Soruda Türk Halkedebiyatı*, 6. bs. Gerçek Yayınları, İstanbul.
- Dizdaroglu, Hikmet (1969), *Halk Şiirinde Türler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Ekrem, Ali Ekrem (1981), *Bülbül Sesi*, Kriterion Kitapevi, Bükreş.
- Elçin, Şükrü (1981), *Halk Edebiyatına Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Elçin, Şükrü (1992), "Mani" *Türk Dünyası El Kitabı*, 2.b., Ankara, 3. Cilt.
- Elçin, Şükrü (1990), *Türkiye Türkçesinde Maniler*, TKAE Yayınları, Ankara.
- Filizok, Rıza (1984), "Manilerde Müşterek Yapı Hususiyetleri", Mehmet Kaplan'a Armağan, Dergâh Yayınları, İstanbul, 144-152.
- Gözyayın, Nevzat (1989) "Anonim Halk Şiiri Üzerine..." *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, Ankara, Sayı 445-450 (Ocak-Haziran).
- Karabaş, Seyfi (1977) "Bir Mani Derlemesinin Düşündürdükleri", *Halkbilimi*, S. 23 (Ocak 1977), 3-14.
- Karabaş, Seyfi (1977a), "Manilerde Yır Yapısı", *Halkbilimi*, S. 24 (Şubat 1977), 7-12.
- Kaya, Doğan (1999), *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Komisyon (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Köprülü, M. Fuad (1981), *Türk Edebiyatı Tarihi*, 3.b., Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Korkmaz, Ramazan (1989), "Genel Olarak 'İfade' Kavramı ve Bir Mani Çözümlemesi", *Milli Eğitim*, Sayı 90 (Ekim-1989), 34-38.
- Kúnoş, Ignác (1978), *Türk Halk Edebiyatı* (Haz. Tuncer Gülensoy) Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul.
- Mahmut, Enver ve Nedret Mahmut, *Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1997.
- Nagi, Ahmet, G. Ali, Memet Ablai, Nuri Vuap (1980), *Boztorgay*, Kriterion Kitap Evi, Bükreş, 144-232.
- Németh, Gyula (1996), *Vidin Türkleri* (Çev. Abdurrahman Güzel) Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Önal, Mehmet Naci (1995), "Dobruca Türkleri'nde Hıdırellez Geleneği", *Renkler 4*, Kriterion Yayın Evi (Bükreş), 300-307.
- Onay, Ahmet Talât (1996), *Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i* (Haz. Prof. Dr. Cemal Kumaz) Akçağ Yayınları, Ankara, 1996.
- Öztelli, Cahit (1972), *Evlerinin Önü...*, İstanbul.

- Sağlam, Feyyaz (1990), *Batı Trakya/Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ülkütaşır, M. Şakir (1975), "Hıdırellez Hakkında Bir Araştırma", *Türk Folkloru Araştırma Yıllığı*, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 157-170.
- Yenisoy, Hayriye Süleymanoğlu (1997), *Başlangıcından Günümüze Kadar*.
- Ziyaeddin, İsmail H. A. (1992), *Toy Şiirler*, Kriterion yayın Evi, Bükreş.

ABSTRACT

Mani is a traditional Turkish quatrain form. Manis have both Dobruja Turks and Turks from another regions. They have widespread forms. Manis consist of $4 + 3 = 7$ syllable. Our study is a thematic research. Manis inner structure was studied according to the subject of their four lines.

145 manis (64%) have a complete subject and 80 manis (36%) haven't.

Main topic of manis is love (85%). There are also another topics.

According to denominations, among goods the most used is gold; among flowers is rose; among animals nightingale; among colors black, etc. We can also find names of fruits, products, nature, persons, places, relatives, occupations, etc.

This classification demonstrates the world of the people telling these manis.